

Karjalan kansannousu alkoi Koivuniemen metsäpirtiltä

Karjalan vapaustaistelujen viimeinen vaihe, Karjalan kansannousu tai rosvokapina - nimitys riippuu siitä, mistä lähtökohdista asiaa katsotaan - alkoi lokakuussa 1921. Tuolloin 14.10 kokoontui Tunkuan kunnan Koivuniemen kylän lännenpuoleiseen erämaahan rakennetulle piilopirtille toistasataa aseistettua miestä useista Karjalan kunnista neuvotellakseen vastatoimista bolševikkien sortoa vastaan.

Mieliala kokouksen osanottajien keskuudessa oli niin kiihkeä, että johtomiesten, Vasili Levosen (Väinämöinen) ja monien sattumien kautta metsäsissien ylipäälliköksi kohonneen alikersantti Jalmary Takiksen (Ilmarinen) vastustuksesta ja varoituksista huolimatta enemmistö päätti ryhtyä heti tilaisuuden tullen toimiin Karjalan irtottamiseksi Venäjältä itsenäiseksi valtioksi.

Miksi rauhalliset karjalaiset olivat niin ärsyyntyneet, että olivat valmiit jopa tarttumaan aseisiin? Syitä oli monia. Kansa eli kurjuudessa, elintarvikkeista oli huutava pula ja tilanetta vain pahensivat bolševikkien mielivaltaiset viljan pakko-otot ja vangitsemiset, nuorten miesten kiristäminen sotapalvelukseen sekä kyläkiertelevät rangaistusretkikunnat.

Suikujärvellä tilanne kiristyi uhkaavasti jo lokakuussa 1920, kun vastarintaa yrittäneet asukkaat saarrettiin kylään. Välikohtauksessa kuoli yksi kyläläinen, useita haavoitutti ja 12 miestä vangittiin. Asukkaat, jotka pääsivät, pakenivat syrjäisille eräpirtteille ja metsiä pitkin Suomeen.

□ □

Ensimmäinen aseellinen kahakka Voingissa 28.10.1921 oli kapinan lähtölaukaus. Merkittävämpi ja metsäsisseille menestyksenkäs taistelu käytiin Uskelan kylässä marraskuun puolivälissä (kts. toisaalla tässä numerossa).

Tämän jälkeen taistelut levisivät muuallekin Karjalaan ja sissit saavuttivat alkutalven aikana huomattavaa alueellista menestystä. Laajimmillaan heidän hallitsemansa alue oli noin 60 000 neliökilometriä ja ulottui Repolasta ja Rukajärveltä

pohjoiseen Kiestinkiin saakka.

Joulukuuhun mennessä muodostettujen Karjalan Metsäsissirykmentin (MSR), Vienan Rykmentin (VR) ja Repolan pataljoonan (RP) yhteinen miesvahvuus oli korkeimmillaan noin 3 000 miestä. Suomalaisia vapaaehtoisia oli noin 500, mutta nämä kaikki eivät olleet samanaikaisesti rivissä. Suomesta tulleiden vapaaehtoisten merkitystä vähensi tuntuvasti se, että joukossa oli paljon seikkailunhaluisia nuorukaisia, jotka eivät olleet vielä suorittaneet asevelvollisuuttaankaan. Jääkäreitä oli mukana 27; he palvelivat etupäässä päällystötehtävissä. Toimintaa haittaisi varsinkin alussa varusteiden ja patruunoiden puute. Konetuliaseita oli vain muutama, tykistöä ei lainkaan.

Puna-armeijan vastatoimien tehostuessa vähälukuisten metsäsissien oli mahdoton pitää hallussaan valtaamia alueita mm. etelässä Porajärven suunnalla. Vihollisen kasvava ylivoima tuntui kaikkialla. Repolan pataljoona joutui suuria tappioita kärsittyään perääntymään Suomen puolelle tammikuun alkupuolella 1922, Metsäsissirykmentin pääosa helmikuun alussa. Pisimpään pitivät puoliaan Vienan Rykmentin miehet sodan rajuimmassa taistelussa Kokkosalmella, Sohjanankoskella ja Pistojärvellä. Sen jälkijoukot vetäytyivät Tiironvaarasta Suomen puolelle 20.2.1922.

□ □

Karjalan sotilaspiirin silloinen komentaja, toveri **A. Sedjakin** kirjoitti banditismien kukistamisen 15-vuotispäivänä Punaisessa Karjalassa (20.1.1937) seuraavasti:

”Rajan takaa Suomesta tulneiden joukko-osastojen onnistui yhdessä paikallisten kulakien kanssa muodostaa melkein kymmenen prikaatia, jotka muodostivat kaksi rykmenttiä, Arkangelin rykmentin (toim. huomautus: Vienan rykmentti) ja karjalaisen metsäsissirykmentin, yhteensä 4 000 miestä, jotka olivat hyvin varustettu aseilla ja ampumatarvikkeilla, puolet suksijoukkoja”.

Karjalaisten järjestämä kapina oli aivan odottamaton yllätys sovettivallan ja sotilas-

päällystön elimille, Sedjakin kirjoittaa. Siksi kapinallisten onnistui ensi alkuun vallata suuri osa Karjalan Työkansan Kommuunin pohjoisista ja keskisistä kunnista.

Vallankumouksellinen sotilasneuvosto määräsi joulukuun alussa, että kapina on mitä lyhyimmässä ajassa likvidoitava. Ensi vaiheessa lähetettiin Karjalan sotilaspiirin joukkojen vahvistukseksi Punaisen armeijan rykmenttejä Leningradista ja Moskovasta, yhteensä kuusi rykmenttiä eli noin 13 000 koulutettua sotilasta, myöhemmin alkuvuodesta 1922 vielä saman verran lisää.

Vaikka bolševikkien sotilaallinen ylivoima oli kymmekertainen, kapinan kukistaminen vei odottamattoman paljon aikaa, helmikuun lopulle saakka. Tämän Sedjakin myöntää. Ongelmat johtuivat hänen mukaansa vaikeista paikallisista olosuhteista ja ankarasta talvesta.

□ □

Punakomentaja Sedjakinin lausunto myötäilee virallista neuvostonäkemyttä Karjalan kansannoususta ja sen tekijöistä. Paljon realistisempi oli Karjalan Työkansan Kommuunin toimeenpanevan komitean puheenjohtajan **Edvard Gyllingin** näkemys, jonka hän esitti Petroskoin suomalaisten kommunistien kollektiivin ylimääräisessä kokouksessa 27.1.1922. Koneellakirjoitettu teksti on tallennettu Pietarin puoluearkistoon. (kts. KH 7-8:1996 Aleksei Levko-

jev: Vienankarjalaisten kansannousu talvella 1921-1922)

Gylling totesi parhaillaan käytäviin taisteluihin kapinan kukistamiseksi viitaten, että Karjalan Työkansan Kommuuni ja sen tavoitteet ovat jääneet virheellisen politiikan takia karjalaisille vieraiksi ja jatkoiksi. ”Huomattava on, että monet karjalaiset tulevat taistelujen lakattua tuomitsemaan kapinaan osallistuneet sodan aiheuttamien suurten hävitysten takia, mutta jonkin ajan kuluttua, kun haavat eivät enää kirvele, tuomio tulee olemaan toisenlainen. Sen jokainen tyyneästi ajatteleva ymmärtää.

Niinpä esim. ne seikat, että karjalaiset saivat tuntuvaan apua Suomesta ja että Uhtuan-Tunkuan suunnalla toimineet puhtaasti karjalaiset kapinajoukot ovat kuukausimääriä menestyksellä pitäneet puoliaan suurilukuisia sotavoimia vastaan - mikä on tunnustettava huomattavaksi sotilaalliseksi saavutukseksi - tulevat vahvistamaan karjalaisten kohonnutta itsetuntoa ja lisäämään myös niiden arvovaltaa, jotka ovat esiintyneet karjalaisten asianajajina Suomessa.

Jollei siis vedetä karjalaisia omin voimin rakentamaan työkansan kommuunia ja ryhdytä toisenlaiseen politiikkaan, niin nyt voimissaan oleva aatesuunta tulee puhkeamaan uudestaan ja aivan ylivoimaisena - toisin sanoen edessä on uusi kansannousu”. - SV

Karjalan kapinan metsäsissejä taistelun jälkeen Suomessa. Edessä vas. Risto Niikkanoff (Tunkua), Aleksi Maksimainen (Rukajärvi), Juho Maksimainen (Rukajärvi), Iivo Kerkko (Oulanka), Pekka Aalto-Ivanoff (Tunkua), Huoti Kullakko (Tunkua); takana vas. Ville Iljin (Suikujärvi), Akimoff (Meru), Paavo Pitkäniemi (Tunkua) ja tuntematon.